

KOS

Böjtmás hava, Szent György hava

Március 21-én, Szent Benedek ünnepén a Nap erőre kap, diadalútját kezdi el. A tavaszi napéjegyenlőség ideje ez, amikor is egyforma hosszúak a nappalok és az éjszakák. A föld méhében születésre feszül már minden csíramagzat, s a rügyek is pattanni készülődnek; de még várniuk kell, amíg a Nap égi társa a Hold megtelik, erőre kap a fönti bába is, aki világra segíti a Naptól fogant életet. S húsvét hajnalon, amikor halottaiból támad föl az Úr, legyőzve a halált, szinte varázsütésre megújul a határ, a kert, az erdő; zöld-arany színe ragyog föl a mindeneknek, a fényóhajtó-anyaságban munkáló teremtő fényesség s vele ragyog a rítusát, dolgát tevő ember lelke is.

Kemény, bolond szelek nyargalnak napestig, úzik a sárkány „döglehét” (leheletét), amely ott párál a földeken; a növények tövében, s a vizeken is ott van még a nyálkás halotti uszadék amely táplálója, ágya, anyja volt az újulásnak, de most „gyermeke életére tör”; ideje lejárt, el kell most tűnnie. Minden esztendőn Szent György, a napvitéz győzi le őt, és szabadítja ki a királylányt, a megújult nő-növényi életet a sárkány, a „poshadt tó ura” fogságából, s ő tisztítja meg a vizeket is. Napját előzően (néhol napján is) a régiek körmenettel járták a határt, megtisztították előbb a bíró és a pap kútját majd kint a határban s a legelőn a forrás-, és csordakutakat. A férfinép körmenete volt ez, a harcosé. Ezután már ki lehetett hajtani a legelőre a jószágot; kürt, tülök szólt, serényen pattogott a karikásostor.

A Kos hava kemény, férfias, miként a napvitéz, s mint a huszár, akinek feszes vörös nadrágja, zsinóros mentéje, panyókára vetett dolmánya, lova, kardja, csizmája, lépése mind mind a harcos férfit idézte meg; verbunk tánca is, mert ilyenkor toboroztak dobszólóval, tánccal a hazának újoncokat, amikor a kinti és a benti természetben egyaránt jelen van a harcos kedv. Szent György-i mise után a besorozottak mindannyian a falu határában egy alkalmas dombon kalapjukat az ég felé lengették meg, kérve a Teremtőt: adja minden „ízét” erejének – nekik, a haza jövődjé szolgáinak, s a nászára készülő határnak is. A koronázódombon a király is – minden királyi hatalmával együtt – úgyszintén szolgának áll: Istent szolgálni; a nemzetet óvó, jószágos gazdaként munkálkodni Isten dicsőségén. Amint a koronázásnál a kard s a korona, úgy itt a kalap a férfiség jelölője. Gál Sándor, göcseji mesélő ember mondta: „ahol a kalapom, ott vagyok én!” A régiségben mindkét nemű újszülöttet kalapjával áldotta be a családba – egy villanásnyi időre az újszülött feje fölé tartva azt – a ház ura.

A Kos tízesztendős koráig „látta vendégül” a gyermeket: nekilódulást, szaladást, szelet adott neki, a lét húsvétian, hirtelen nagyot változó kedvét, erejét, az idő és a tér fölfedezésének örömét – a „lelkes”, személyes téridőt kapta meg a családban csakúgy, mint az iskolában. (Mondák, legendák sokasága közvetítette ezt.) Április 1-jén a régi faluban fűzfavesszővel fenekeltek el minden hét és tíz év közötti gyermeket, hogy növekedésének rakoncátlansága múltjék, s vele múltjék a zöld-arany határ „csínytevése” is.

Március 21. Benedek

(Szentéletű remete, a bencés-rend alapítója; az ördögűzők patrónusa; 480-563.)

Életrajzírója, Nagy szent Gergely szerint isteni rendelésre kapta az áldott (Benedictus) nevet a keresztségben. Benedek Nursia szülötte, régi római nemes család sarja. Tizenkét éves korában szülei Rómába küldik tanulni, ám itt látva az erkölcsök romlottságát, hogy megőrizze lelke tisztaságát, szolgálóját kicselezve a pusztába vonul. Itt a Subiaco-nak nevezett sziklás vadonban

egy Roman nevű remete segíti, aki Benedeknek az általa választott szűk barlangba hetente kötélken kenyeret ereszt le, melyre csengettyűt köt, ezzel jelezve a kenyér érkezését. Ám a csengő egy napon összetörik, így Benedek egy időre koplalni kényszerül. Egy áldozópap visz neki saját ételéből. Egy alkalommal pásztorok járnak a vidéken, s az előlük a vadonba menekülő Benedek után erednek, majd annak bűnbánatra hívó beszédére megtérnek. Három évvel a pusztába vonulása után Benedeknek híre megy, sokan keresik fel őt tanácsért, s a lelki javaért cserébe élelemmel látják el. Sok kísértést szenved, a gonosz a világba való visszatérésre csábítja ám Benedek, ruháit lehányva magáról a tüskés földre dobja magát, és testét sanyargatva egyszer s mindenkorra megszabadul a testi kísértésektől. Szentségének hírére a közeli (Vikovári)-kolostor szerzetesei apátul akarják választani a vonakodó Benedeket, aki végül kötélnek áll. Ám életmódja olyan szigorú a szerzetesek számára, hogy megbánván választásukat, italába mérget kevernek, hogy megszabaduljanak tőle. Azonban mikor keresztet vet a méreggel teli edényre, az széttörik. Ekkor Benedek felkelvén, szelíden megjegyzi, hogy figyelmeztette őket mikor felkérték: alkalmatlan ő előjárójuknak lenni – és ismét a pusztába vonul. A pusztában azonban úgy megszorodnak követői, hogy hamarost 12 kolostor épül Subiacóban, ezek fejévé 12 tanítványát teszi; másokat maga mellett tart, hogy folytonosan segíthesse őket lelki vezetéssel. Nővérét, Skolasztikát (ld. szent Skolasztika, február 10.) is magához veszi, számára külön szállást készít – rendszeresen találkoznak, hogy Istenben egyesüljenek. A módosabb római polgárok Benedekhez küldik tanulni tehetséges fiaikat, ő pedig örömmel vállalja vezetésüket. Benedek sok csodát tesz már itt a pusztában is. 528-ban a nápolyi királyságban lévő Montecassinóba (Kasszinó-hegye) megy, hirdeti az evangéliumot, az ott álló Apolló-templomot és szobrot ledönti, helyébe szent Mártonnak és Keresztelő Jánosnak szentelt kápolnát épít, kolostort alapít. 542-ben Totila, a gótok királya Benedekhez küldi emberét, Riggót a maga királyi öltözetében és kíséretével. Benedek azonban messziről rászól, hogy vegye le a ruhát, mely nem a magáé. Ekkor Totila maga járul Benedek elé, s előtte térdre borul. Benedek megfeddi őt korábbi kegyetlen életéért és megjövendöli, hogy Rómát elfoglalja, de utána messzi országba tér, ahol csak mintegy évtized után életét bevégzi – a jövendölés beteljesül. Ekkor Benedek a kamusiumi püspöknek is megjelenti Róma elfoglalását, és annak ellenvetésére elmondja, hogy nem ember, hanem zivatarok, villám és földrengés lesz a város elpusztítója – később valóban így is történik.

A környéket pusztító éhínség idején minden vagyonát és élelmét a szétesztja a szegények között. Társaival imádkozni kezd, és állhatatos imájára az üres edény olajjal telik meg; hasonlóképp jut liszthez is. A hegyen élő szegény ember megholt fiát is feltámasztja imájával.

Nemcsak Montecassinóban és Subiacóban, másutt is kolostort alapít. Saját kolostorainak rendszabályt (regulát) alkot, ez lesz az európai szerzetesrendek szabályainak zsinórmértéke – ezért nevezhetjük Benedeket a nyugati szerzetesrendek atyjának. Két kedves tanítványát idegen földre küldi, Placidust Szicíliába, Mórt pedig Franciaországba. Hazánkban szent István édesapja, Géza kezd a bencéseknek templomot és kolostort építeni szent Márton hegyén, ez István alatt készül el, és lesz az első katolikus térítők otthona.

Benedek megjövendöli szerzetestársainak közelgő halálát. Hat nappal mennyei születésnapja előtt elkészítteti sírját, majd halála napján, immár lázasan a kápolnába viteti magát ahol a szentségekben részesülve, tanítványai körében tér meg Teremtőjéhez, 543 március 21-én. E napon két tanítványa díszes szőnyeggel fedett fénylő ösvényt látott. Egy ismeretlen kérdésére, kinek készült, nem tudnak válaszolni, mire az idegen maga mondja, hogy Benedek, az Úr kedveltje, ezen megy föl a mennyországba. Benedeket a Montecassinói Keresztelő János templomban temetik el, ám mikor ezt a longobárdok feldőlják, 633-ban az ereklye nagyrésze Franciaországba, a fleurii kolostorba kerül, innen pedig a normannok pusztításai elől Orléansba, majd a béke beálltával ismét Fleuri-be tér vissza, más része pedig újra Montecassinóba kerül.

Pestispatrónus: pestisjárványkor a hívek „Szent Benedek keresztjét” akasztották a nyakukba.

Névünnepe a tavaszi napéjegyenlőség napja: egyik archaikus népi imádságunk eképpen emlékezik meg róla:

*„Kertye, kertye, paradicsomkertye,
Négy szögletibe négy angyal,
Közepibe szent oltár,
Szent oltárban Benedek,
Benedekben mennyei szép rózsá...”*

Az ismert népi regulában: „Sándor, József, Benedek zsákkal hozza a meleget.” (A három hős, akiket az égből Szent Péter küldött egy-egy zsák meleggel, hogy enyhülete legyen a földön fagyoskodó embernek, kocsmázik. Mátyás korbáccsal veri ki onnan őket. Az ajtóban egymásba botlanak, zsákjuk kiszakad – egyszerre, átmenet nélkül meleg támad, minden jég olvadására.) Napján a gyerekek forogva, ugrálva, hajadonfőtt kiabálnak: „Benedek, jönnek a jó melegek!” A göcsejiek azt tartják, hogy Benedek engedi ki zsákjából a bogarakat. A napján szentelt fokhagymát, a „benedekhagymát” felfűvódott, hasfájós marhának kenyérben adták be. Szárának főzetjét Zalaszentbalázson elmezavar ellen tartották foganatosnak. Az Alföldön e napon hagymát duggattak, amelyet „benedöki hajma” névvel illettek; Bertalan napján szedték föl. A háztetőre tették, ott két vagy három napig a Nap szárogatta, éjszaka a harmat gyengítette; Nappal s Holddal áldatott. Főzetével tifuszos beteg fejét, hasát mosták meg.

Természfakasztó nap a füre, termőnap, ültető idő a fokhagymára. Dörgésével szárazságra utaló negyvenes nap.

Március 25. Gyümölcslőtő Boldogasszony

(Az Ige fogantatásának, az angyali üdvözlésnek magasztos napja.)

„Mária hirdete napja”, „Testfogadó Boldogasszony”, „Asszonyunk Szűz Máriának szeplételen fogantatja”, „Boldogasszony fogadása”, „Gyimőcsótó”. A sokféle elnevezés az ünnep óriás hatalmát jelöli, amely hatalom a legférfiasabb hónapban, a Kos jegyében valósul, amikor is – eleink hitében – a Teremtő Atyának „huszárcapitány kedve” van.

E napon mézillatúak az egek, az atya bűneink miatti haragja irgalmassággá változik: megbocsát. Az Angyali üdvözlés, az Ige fogantatásának napján egykor a pap az oltár legalsó grádicsán földig hajolva köszöntötte a testben fogantat. Régi hitünkben „Mária a teljes Szentháromság élő temploma.” Gondoljunk csak hajdan volt himnuszunk (Boldogasszony anyánk) ezen soraira:

*„Ó Atyaistennek kedves szép leánya,
Krisztus Jézus anyja, Szentlélek mátkája!”*

E csodás esemény hitünk egyik nagy titka. Mivel Isten úgy rendelte, hogy Szűz Mária által kapjuk az Isten Fiát, az e napról (megtestesülésről) való elmélkedés mindig is kedvelt témája volt a keresztény léleknek. Egy ókori egyházatya így ír ezen ünnep kapcsán: „Meggőnyörült tehát a Teremtő veszélyben forgó és a halálnak kitett képmásán, lehajtotta az egeket és alászállott, nem a helyváltoztatás értelmében, hisz nem ment máshová, mert Ő tölti be a mindenséget, végtelen, határtalan, mindent kézben tart, amint a próféta mondja: „Ki mérte meg marékkal a vizeket és arasszal az egeket, s az egész földet tenyerével?” (Iz40,12); Dávid ezt mondja: „Kezében vannak a föld határai” (Zsolt94,4); maga Isten szól a prófétán keresztül:

„Az ég az én trónom, a föld pedig lábam zsámolya” (Iz64,1). Az alászállást tehát leereszkedésnek kell felfognunk: lehajtotta tehát az eget, leereszkedett, kiválasztotta egy tiszta és jámborságban nevelkedett lánynak szüzi méhét, angyal által megüzente neki születésének és fogantatásának módját, eloszlatta így a szűz ijedelmét, beleköltözött és templomot készített magának, elkészítette sértetlen, tisztaságos sátrát, mivel az első ember a bűn szolgálatába szegődött, apa nélkül jött a világra, csupán anyja volt, tudniillik a föld: „Vette Isten a föld agyagát, s megalkotta az embert” (Ter2,7). Ezért mondja szent Pál is: „Az első ember földből való, földi, a második az Úr, mennyei” (1Kor15,47). Ezért vette Isten egyszülött Igéje egyedül a Szűztől alakjának eredetét és alkotta meg ezen a módon tiszta templomát, s egyesítve önmagával megszületett a Szűztől; fogantartásával nem oldotta meg a Szűz övét, születésével nem sértette meg, sőt épen és érintetlenül megőrizte: megvalósított ezt a nagy, kimondhatatlan csodát. Valóban nagyszerű, megmagyarázhatatlan s az értelem erejét felülmúló titok ez: fűrt sarjad a földből, s nincsen szőlővessző: kalász nő vetőmag nélkül; köntös készül fonál és munkás kezek nélkül; kenyér sül, de nem őrlés, munka és tűz révén, hanem titokzatos módon szüzi lisztből, s elborítja a világot.”

E magasztos napon a teremtett élő mindenképpé válának a legfőbb Jó befogadására (a bennünk lévő életfa is nemesre oltódik a Szentlélek erejével). Az ember ezen a napon s ennek nyolcadában alkalmasabb a jó befogadására, mint máskor. Gyümölcsoltóra pontban kilenc hónapra, december 25-én születik meg Jézus, a világ Megváltója, akiről így kiált fel Erzsébet Mária látogatásakor: „Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse!” (Lk.1,42)

Gábiel arkangyal köszönti Máriát – a Szentírásban olvassuk: „Isten pedig a hatodik hónapban elküldte Gábiel angyalt Galilea városába, amelynek Názáret a neve, egy szűzhöz, aki el volt jegyezve egy férfival. A neve József volt, Dávid házából, a szűz neve meg Mária. Bement hozzá az angyal, és így szólt: »Üdvözlégy, malasztal teljes, az Úr van teveled.« Őt zavarba ejtette ez a beszéd, és elgondolkodott, hogy miféle köszöntés ez. Az angyal pedig folytatta: »Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Íme, méhedben fogansz és fiút szülsz, és Jézusnak fogod nevezni. (Iz 7,14) Nagy lesz ő, a Magasságbeli Fiának fogják hívni; az Úr Isten neki adja atyjának, Dávidnak trónját, és uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége« (2 Sám 7,13; Iz 9,6) Mária erre így szólt az angyalhoz: »Miképpen lesz ez, hiszen férfit nem ismerek?« Az angyal ezt felelte neki: »A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnnyékoz téged; s ezért a Szentet, aki tőled születik, Isten Fiának fogják hívni. Íme, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében, és már a hatodik hónapban van, ő, akit magtalannak hívtak, mert Istennek semmi sem lehetetlen« (Ter 18,14; Jób 42,2) Mária erre így szólt: »Íme, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.« És eltávozott tőle az angyal.” (Lk.1,26-38)

Az angyal Máriát köszöntő szavai („Üdvözlégy, malasztal teljes, az Úr van teveled” (Lk.1,28) és Erzsébet felkiáltása („Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse!” (Lk.1,42) adta alapját a Miatyánk mellett legrangosabb katolikus imádságnak, az Üdvözlégynek; Erzsébet örvendező szavai után a Jézust (eredetileg: „Jesus Christus Amen”) 1261-ben IV. Orbán pápa illesztette az imádsághoz; az „Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál értünk bűnösökért, Ámen” („Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis, peccatoribus, Amen”) egy 1521-ből származó karthauzi breviáriumban olvasható először (latinul); végül a „most és halálunk óráján” („nunc, et in hora mortis nostrae”) egy 1525-ös ferences imakönyvben jelenik meg.

„Üdvözlégy Mária, malasztal teljes, az Úr van teveled. Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus. Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek szent Anyja, könyörögj érettünk bűnösökért, most és halálunk óráján. Ámen.”

„Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis, peccatoribus, nunc, et in hora mortis nostrae. Amen.”

Hazánkban az 1309-es udvardi zsinat rendeli el, hogy minden délben és este Boldogasszony tiszteletére minden község harangja konduljon meg és a hívek mondjanak el három Üdvözlégyet – tudósít a Fejér-kódex). Később hagyománnyá válik, hogy déli harangszóra a hívek az Úrangyalát imádkozzák – ennek alapja szintúgy az Üdvözlégy.

Fontos megjegyeznünk, hogy a régebbi szövegben használt malaszt nem azonos a kegyelemmel: annál többet jelent. Kegyelmet ugyanis ember is tud gyakorolni (ha a jogos büntetést irgalomból nem foganatosítja), a malaszt azonban olyan, ember által nem eszközölhető adomány, melyet csak Isten adhat. S mivel Mária sem saját érdeme miatt, hanem Krisztusra, Isten Fiára való tekintettel lesz „malasztal teljes”, méltó is, hogy őt nem az emberi, hanem isteni ajándék teljességével tiszteljük meg imáinkban.

Fontos megemlítenünk azt is, hogy míg a latin szöveg „Sancta Maria” (szent Mária) néven nevezi Máriát, addig magyarul Mária jelzője nem (vagy legalábbis nem csak!) a szent, hanem a „Szűz”!

Gyümölcsoltó napja a fák oltásának és szemezésének szent alkalmá, a Skolasztika napjától pincében, ászok alatt tartott oltóág berakásának ideje: „az ember ilyenkor Szűz Máriával almát olt”. Az e napon oltott fát nem szabad letörni vagy kivágni; tisztogatni is tilos, maguktól kell elkorhadniuk – tartják a göcsejiek (nemcsak az almát, magát is nemesíti ezzel az ember; az alma képjele a teljességnek, de emlékeztet a bűnbeesésre, a „testiségre” is). Ha az ilyen fát mégis kivágják, vér folyik belőle; de az ilyen fáról igen jó oltani. Székelyföldön az e napon oltott fákra rontás ellen piros szalagot kötöttek; Sajótörben pedig a szemzett rózsafát olvasóval ékesítették. Gyümölcsoltókor a tápiógyörkiek a gyümölcsfák törzsét kereszttel jelölték, s a lemetszett gallyacskából féregűző tüzet raktak. Szegeden jó mézelésért a méhek röplyukához gallyat állítottak. E napon fát ültettek a bánátiak: vörösbort ittak, hogy a fák vére növekedjék, s kukoricát pattogtattak és ettek is, hogy a rügyek életre pattanását segítsék. Kukorica pattogatáskor a kicsi lányok igyekeztek egy-egy „fehér madarat”, kipattant kukoricaszemet a hajjukkal elfogni. A világ minden táján, a kicsi lányok nagy többsége felnőve fészeknyi gyermek anyja szeretne lenni; a „kukorica-madár” elfogásának játéka pedig a szentséges anyaságvágy testesítője. A magzat után sóvárgó asszonyok e varázsos napon Tiszaligeten föltétlenül férjükkal háltak.

Gyümölcsoltó Boldogasszony hozza haza az énekesmadarakat. A budaörsi gazdák kitárt istállóajtóval fogadták Isten madarát, a fecskét; de a göcseji és az őrségi gazdák is szívesen vették, ha visszatért istállójukba, szokott helyére az áldást hozó madár, s fohászkodtak is ennek megtörtéért. A nyitott istállóajtóval s „Isten madarának” várásával-hívásával a szent nászt játszották el; hiszen a régi gazda istállója, ahol szinte mindig jelen volt az éppen megszületett új: a kisborjú vagy kiscsikó, ahova a kutya és a macska szívesen kölykezett, s ahol a tyúk költötte csirkéit – az anyaöl teljességét idézte meg. (Nem véletlen, hogy Jézus is Betlehem barlangistállóját „választotta”.) A délről visszatért madár, a fényhozó fecske pedig maga a Szentlélek erejének, az angyali üdvözlének hírnöke volt.

Gyümölcsoltó Boldogasszony termőnap palántára; e napon veti fel magát (először) a hal a vízből. Derült ideje jó termést ígér. De a gyümölcs eredmény is, életünk, életfánk termése, mely hasonlatossá válhat, egyesülhet Krisztus életével. Az emberi természetbe, gyengesége okán be kell oltani Krisztust, az Ő erejét és kegyelmét, hogy számunkra is üdvösség legyen életünk gyümölcse; hiszen a régi ember tudta, hogy Isten nélkül elégtelen az ő emberi akarása, szükséges a Jóisten kegyelme, segítsége a boldoguláshoz – ezt hozza mindennél láttatóbban Gyümölcsoltó Boldogasszony napja, ünnepe.

Fekete vasárnap

(Két héttel előzi húsvétot; „vándorló ünnep”.)

E napot különös gyásszal ülték meg; némely vidéken ekkor hozták rendbe a sírokat (a XX. század végén a Galga-mentén még élő volt e szokás), s végiglátogatták a határkereszteket. Fekete ruhában mentek templomba és e naptól a feltámadási szertartásig violaszín lepellel takarták le az Isten házában a fészületeket és a főoltárt (a violaszín a bűnbánat színe, amely adventben és minden jeles ünnepen elmaradhatatlan része az előkészületnek). E nap tartalma az Evangéliumból következik. Mikor Jézus a zsinagógában istenségét bizonyítja a zsidóknak, ők ellenállnak az igazságnak és meg akarják kövezni; ám Jézus „elrejtézik”, s kimegy a templomból. János apostolnál olvassuk (a zsidók kérdezik Jézust):

„Mivé teszed magad?« Jézus azt felelte: »Ha én dicsőítem magamat, az én dicsőségem semmi. Atyám az, aki megdicsőít engem, akiről ti azt mondjátok: ‘Istenünk’, pedig nem ismeritek őt. Én azonban ismerem. Ha azt mondanám, hogy nem ismerem őt, hozzátok hasonló hazug lennék. De én ismerem őt, és a tanítását megtartom. Ábrahám, a ti atyátok, ujjongott, hogy láthatja az én napomat. Láttá, és örvendezett.« A zsidók erre azt mondták neki: »Még ötven esztendő sem vagy, és láttad Ábrahámot?« Jézus azt felelte nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok.« Ekkor köveket ragadtak, hogy megkövezzék. De Jézus elrejtőzött, és kiment a templomból.” (Jn.8,53b-59)

Jézus eltűnése miatt odahaza a szentképeket fekete kendővel borították. A félelmet adó sejtés volt jelen az ünnep tartalmában: Jézus el fog tűnni közülünk ismét, nemsokára. Az eljövendő hiány hasított az ember lelkébe e napon.

A székesfehérvári gazdák „feketehéten” nem dolgoztak a szőlőben. Az endrődi gyerekek pedig házról-házra járva kosárból zöld búzát szórtak a küszöbre; a feketevasárnap játékért tojást kaptak (a búza Jézus jelölője, a tojás az áldozat és a feltámadásé).

Mosásra asszonyi dologtíló napnak számított, de ugyanakkor vetőnap a mákra és a lenre – amazt a gazdasszony vetette meztelenül vagy ingben, emezt pedig a gazda, téli ruhába öltözve. Ennek az időszaknak jelölője a vetés e formája; a tél és nyár találkozhat ezen időben, a hideg és meleg látszólag oktanul váltja egymást – ezt mintázta az ember és asszony „öltözete” is. A szélsőségek e megrendítő találkozása előkészítheti az ember lelkét nagypéntek iszonyatára, és húsvét örömére.